

**Dzieńkowski, Tomasz / Ruszkowska,
Urszula**

**Nadzory archeologiczne na terenie
miasta Chełma**

Archeologia Polski Środkowowschodniej 2, 165-166

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

TOMASZ DZIĘNKOWSKI, URSZULA RUSZKOWSKA

NADZORY ARCHEOLOGICZNE NA TERENIE MIASTA CHEŁMA

W sezonie 1996 r. na terenie Chełma przeprowadzone zostały badania archeologiczne i nadzory na kilku stanowiskach (ryc. 1), w tym na dwóch, niezwykle znaczących archeologicznie i historycznie, punktach miasta: Górcie Chełmskiej i dawnym, tzw. Przedmieściu Lubelskim.

Prace na Górcie (stan. 1) przebiegały dwuetapowo. W pierwszym etapie skoncentrowano się na nadzorowaniu wykopów pod instalację elektryczną. Pozwoliło to na obserwację nawarstwień jedynie do głębokości 70 cm, przy szerokości wykopów 30 cm, ale zasięgiem objęto znaczną powierzchnię SE, S i SW części wzniesienia. Najciekawsze obserwacje poczyniono w wykopach usytuowanych w pobliżu Bazyliki oraz w SW części parkowej. W wykopach przy Bazylice natrafiono na pozostałości cmentarza szkieletowego odsłoniętego już wcześniej, podczas nadzorów nad wykopami kanalizacyjnymi, przeprowadzonych przez U. Ruszkowską i S. Kadrową w latach 1983-84. Na terenie przykościelnym znaleziono ponadto duże ilości nowożytnego materiału zabytkowego w postaci fragmentów ceramiki, kafli i pucharków szklanych (ryc. 1: 1,2), poświadczających intensywność osadnictwa z tego okresu.

Podczas nadzorowania wykopów usytuowanych w SW części parkowej odkryto wczesnośredniowieczną warstwę kulturową, zawierającą duże ilości zabytków ceramicznych (ryc. 2: 4-6), ornamentowany przęślik wykonany z kredy (ryc. 2: 3) i fragmenty płytek posadzkowych. Znaleźiska te wnoszą nowe informacje do kwestii

najwcześniejszego osadnictwa rozwijającego się na terenie Górci. Wyniki badań P. P. Pokryszkina (1910-1912) oraz W. Zina, W. Grabskiego oraz J. Gurby i I. Kutyłowskiej nad palatium Daniela Romanowicza, lokowanym na tzw. Wysokiej Górcie, skłaniają do konkluzji, iż owo centrum administracyjne niewątpliwie posiadało zaplecze gospodarczo-mieszkalne, którego ślady być może udało się uchwycić w trakcie tych nadzorów.

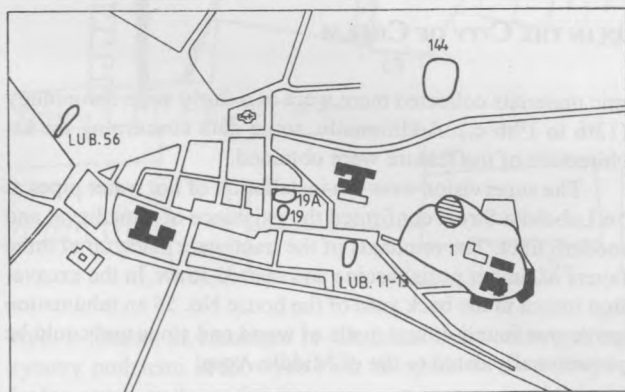
W drugim etapie prac na tym stanowisku nadzorowano wykopy usytuowane przy dzwonnicy kościelnej. Pozyskano z nich materiał o dużej rozpiętości chronologicznej od XIII do XIX w. Ponadto przy ścianie północnej obiektu odkryto fragment muru ceglanego, będącego pozostałością pierwszej fazy budowy dzwonnicy z 1878 roku.

Nadzory przy ul. Lubelskiej 56 przyniosły potwierdzenie tezy o istniejącym - wzdłuż dzisiejszego przebiegu tej ulicy - dawnym trakcie z okresu średniowiecza przecinającym Przedmieście Lubelskie, które rozciągało się poza murami miasta. Stratygrafia nawarstwień w nadzorowanych wykopach, odkryte trzy poziomy bali drewnianych, faszyna, wióry i mierzwa, sugerują istnienie moszczonęj drewnem i kilkakrotnie naprawianej drogi, prowadzącej z miasta Chełma w kierunku Lublina.

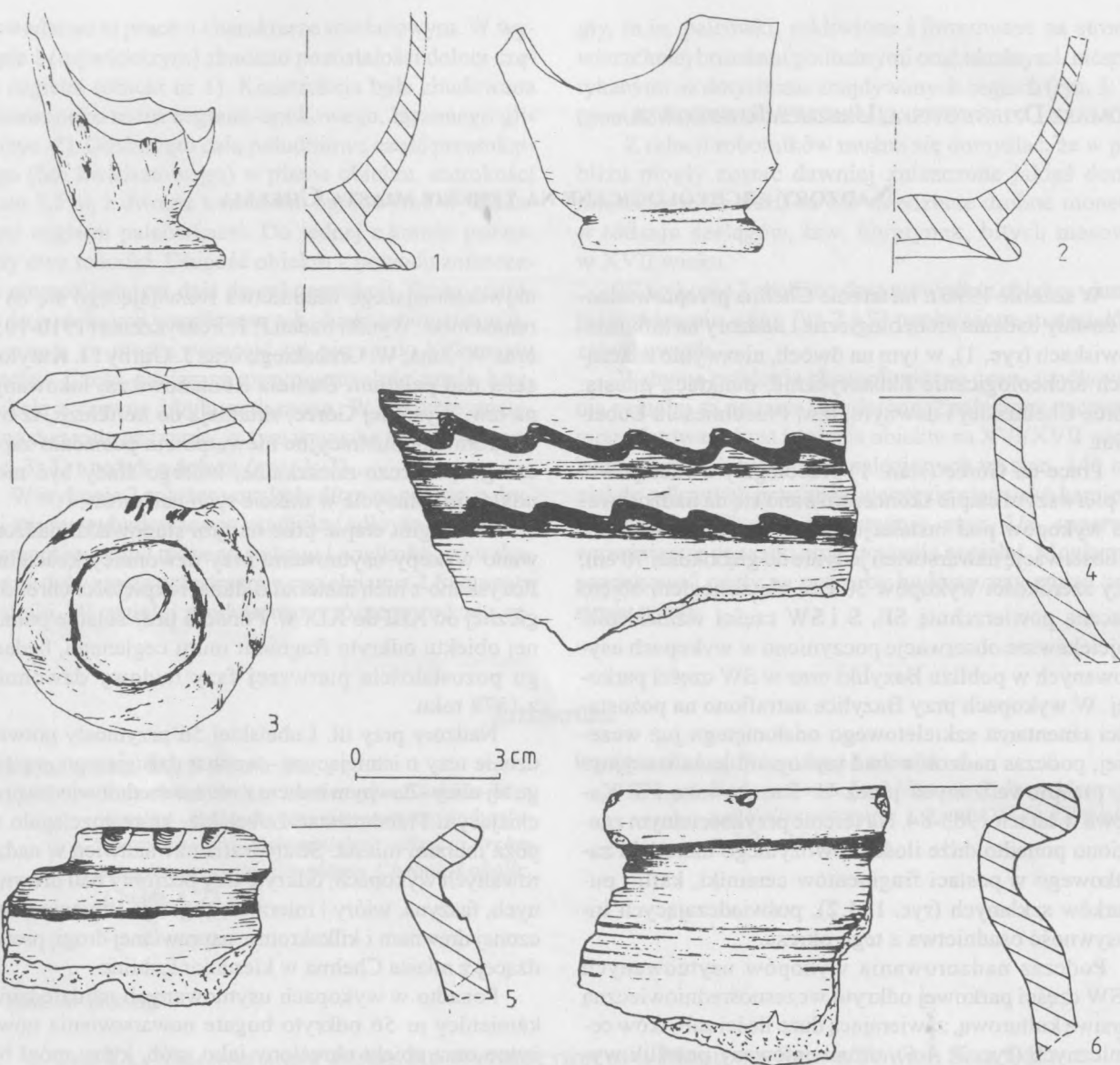
Ponadto w wykopach usytuowanych na dziedzińcu kamienicy nr 56 odkryto bogate nawarstwienia nowożytnego oraz obiekt określony jako grób, który mógł być związany z kościołem św. Ducha i szpitalem dla ubogich lokowanym na terenie obecnego Placu Gdańskiego.

LITERATURA

- Gurba J., Kutyłowska I.
1970 Sprawozdanie z badań wczesnośredniowiecznego grodziska w Chełmie Lubelskim, Spr. Arch., t. 22, s. 231-241.

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk badanych w 1996 r. (rys. R. Joć).

Ryc. 2. Chełm - Górka, stan. 1. Wybór zabytków (rys. A. Mazur).

TOMASZ DZIEŃKOWSKI, URSZULA RUSZKOWSKA

ARCHAEOLOGICAL SUPERVISION IN THE CITY OF CHEŁM

In the season of 1996, the archaeological supervision at site 1 - Chełm-Górka - and at 56 Lubelska Street was carried out.

During the installation of electricity in the south-western part of Górka Chełmska traces of an early medieval settlement were revealed in the form of a cultural layer containing a considerable amount of ceramics. Additionally, remnants of an inhumation cemetery were explored next to the basilica, which were first discovered during archaeological supervisions in 1983-1984 by U. Ruszkowska and S. Kadrow.

In the second stage of the installation the earthwork at the belfry was done under archaeological supervision. The cera-

mic materials collected there were of a fairly wide chronology (13th to 19th c.). Additionally, some data concerning the architecture of the feature were obtained.

The supervision over the installation of hot water pipes at 56 Lubelska Street confirmed the existence of a medieval and modern tract. The remnants of the tract were made up of three layers of timber posts fascine and matted straw. In the excavation trench in the back yard of the house No. 56 an inhumation grave was found. It was made of wood and stone and could be provisionally dated to the of Middle Ages.